

Kotimainen tiedejulkaiseminen muutosten keskellä

Hyvät lukijat, vuosi vaihtui ja samalla *Terran* toimituksessa tapahtui olennainen muutos. Päätoimitaja Pauliina Raento jätti tehtävänsä, jonka otin nöyränä vastaan. Esitän edeltäjälleni lämpimät kiitokset pehmeästä vaihdoksesta ja erinomaisesta työstä. Lehden linja ja toimintatavat pysyvät ennallaan. Terraan tarjottavat artikkelit käyvät jatkossakin läpi tieteelliselle julkaisemiselle tyypillisen vertaisarviointikäytännön, jota Raento käsitteli *Terran* 121: 1 (2009) pääkirjoituksessa. Usean arvioitsijan käyttöön perustuva menetelmä pitää maantieteen johtavan kotimaisen julkaisun asemaa ja arvostusta yllä.

Vuosi 2010 tuo suuria muutoksia suomalaisiin yliopistoihin. Voimaan astuneen uuden yliopistolain lopulliset vaikutukset yliopistotyön käytäntöihin näkyvät vasta vuosien kuluttua. Vastaavan mittaluokan mullistus koettiin viimeksi 1970-luvulla, kun yliopistot valtiollistettiin.

Suurten muutosten perustelut vaihtelevat ajassa. Nykyisessä yliopistomaailmassa painotetaan kansainvälisyyttä. Tiede on aina ollut kansainvälistä, mutta aiemmin se on muotoutunut sellaiseksi tutkimuksen käytäntöjen kautta. Nykyisin kansainvälisyys ei saa ainoastaan ”tapahtua” itseohjautuvasti, vaan siihen pitää aktiivisesti pyrkiä. Tähän tarvitaan paitsi englanninkielistä myös kotimaista tiedeviestintää, koska kansainväliset

esitelmät voivat perustua myös kotimaisiin julkaisuihin.

Tutkijalle kansainvälisyys tarkoittaa työskentelyä ulkomaisissa tutkimusverkostoissa sekä julkaisemista kansainvälisissä sarjoissa. Jo pitkään on pohdittu, miten suomenkielinen julkaisu toiminta pystyy vastaamaan kansainvälistymisen haasteisiin. Kansainvälisyyden paine näkyy koventuneena kilpailuna ja tarjottujen artikkelien määrässä ja laadussa. Kansallisen tason tieteelliset lehdet kilpailevat hyvistä käsikirjoituksista paitsi keskenään myös ulkomaisten julkaisujen kanssa.

Terra on lähtökohtaisesti kansallinen tiedejulkaisu, joka vastaa kansainvälisiä kriteereitä. Se on pärjännyt kilpailussa varsin hyvin. Artikkelitarjonta on pysynyt riittävänä ja lehdessä julkaistut artikkelit ovat korkeatasoisia. Toivon lämpimästi, että artikkelivirta jatkuu tulevaisuudessakin runsaana. Tutkijoiden kiinnostus julkaista äidinkiellään on välttämätöntä kotimaisten tiedejulkaisujen toiminnassa. Erityisesti yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksessa kotimaisilla julkaisuilla on vankka asema tutkimustiedon välittämisessä.

Yliopistojen muutokset ovat luoneet myös tutkimuksen ulkopuolelta tulevia haasteita kotimaiselle tiedejulkaisemiselle. Tietoverkkojen kehitys on edistänyt niin sanotun avoimen julkaisemisen (*Open Access*, OA) periaatetta. ”Avoimuudella”

on kuitenkin monta merkitystä. Osa Suomen yliopistoista mieltää OA-periaatteen oikeudeksi käyttää tutkijoidensa tuottamia tutkimusmateriaaleja ominaan. Esimerkiksi Helsingin yliopisto on tehnyt päätöksen, jonka mukaan kaiken yliopistolla tuotettavan tutkimusmateriaalin tulisi olla vapaasti ladattavissa verkossa ilman kustannuksia.

Kauniin ajatuksen taustalla on periaatteellinen ongelma: ilmaista lounasta – tai artikkelia – ei ole olemassa. Suomalaiset tiedekustantajat tahtavat, painavat, maksavat ja huolehtivat siitä, että artikkelit ovat riittävän laadukkaita julkaistaviksi. Pahimmillaan artikkelien avoin jakaminen romuttaa suomalaisen tiedejulkaisemisen taloudellisen perustan. Ilmaisjakelun vaikutuksia painetun lehden myyntiin vasta arvaillaan. Suuret lehtitalot pohtivat samankaltaisia asioita. Nekään eivät jaa näköispainettuja versioitaan ilmaiseksi, vaan ottavat niistä maksun. Useat verkkouutiset ovat lähinnä karsittuja ingressejä, joissa viitataan paperilehtien täysimittaisiin uutisiin.

Terran artikkelien abstraktit ovat vapaasti luettavissa verkossa. Lehden sisältöä voi myös ladata Elektra-palvelun kautta. Kustantajien saamat korvaukset Elektra-latauksista ovat useille tiedeseuroille välttämättömiä tulonlähteitä, joiden avulla kustannustoimintaa pidetään yllä. Kaikkien Suomen yliopistojen on turha tehdä päällekkäisiä OA-alustoja, kun Elektran kaltainen varsin toimiva järjestelmä on jo olemassa.

Suomalaisten tiedelehtien toimittajat ja kustantajat ovat ottaneet kantaa Helsingin yliopiston vaatimukseen yhteislauselmalla. Lähtökohtaisesti lehdet ja niiden kustantajat – pääsääntöisesti tieteelliset seurukset – kritisoivat yleistä vaatimusta artikkelien automaattisesta jakamisesta ilmaiseksi. Kannanoton vaikutus jää nähtäväksi.

Terra sopeutuu muospaineisiin ja osallistuu muiden tiedelehtien rinnalla kotimaista tiedejulkaisemista koskevaan keskusteluun. Lehden tilanne on lähtökohtaisesti hyvä. *Terran* laatu on korkea ja siinä julkaistuja artikkeleita käytetään väitöskirjojen osina sekä viranhauissa. Suomalaiset maantieteilijät voivat olla ylpeitä siitä, että he pystyvät tuottamaan laadukkaita kotimaisia julkaisuja. Kilpailu kuitenkin kovenee lukemattomien erikoistumisalojen ja entistä yksityiskohtaisempien julkaisunimikkeiden meressä.

Tärkeä kilpailuvaltti perinteiselle tieteenalalehdelle on sen arvostus, joka saavutetaan pitkäjänteisellä työllä. *Terran* osalta työtä on tehty yli 120 vuotta. Suomalainen maantiede on tekijöistään kiinni. Kirjoittakaa siis jatkossakin suomeksi ja ruotsiksi!

Toivotan kaikille *Terran* lukijoille ja tekijöille menestyksellistä vuotta 2010.

TOMMI INKINEN
Terran päätoimittaja